

Hartolan kunta

Pohjois-Hartolan ranta- ja kyläyleiskaava Luonto- ja maisemaselvitys

Yhteenveto

Tämä luonto- ja maisemaselvitys on tehty Hartolan kuntaan Pohjois-Hartolan ranta- ja kyläosayleiskaavaa varten. Selvityksen tarkoituksena oli selvittää alueen luonnon ja maiseman yleispiirteet sekä luonto ja maisema-arvoiltaan merkittävät kohteet. Lisäksi annetaan suosituksia maankäytölle. Selvityksen teki biologi FM Soile Turkulainen Pöyry Environment Oy:stä. Raportin liitteenä on Luontoselvitys Metsäsen tekemä linnustotietoselvitys.

Selvitysalueeseen kuuluvat Pohjois-Hartolan järvien ja lampien kaavoittamattomat ranta-alueet sekä Vuorenkylän kyläalue. Suurimpia järviä alueella ovat Vanjärvi (osin), Hirvijärvi (osin) ja Putkijärvi sekä Rautaveden Leppälahti ja Uuhivesi. Yhteensä järviä ja lampia selvityksen piirissä on noin 50. Asemakaavoitetut ranta-alueet ja alle hehtaarin kokoiset lammet jätettiin tarkastelun ulkopuolelle.

Luontoarvoiltaan merkittävimmät alueet Hartolan pohjoisosassa ovat Natura 2000 -ohjelmaan sisältyvät 5 kohdetta, joista kokonaan tai osittain selvitysalueella sijaitsevat Leppäkosken metsät, Uuhiniemi ja Juustinmäki sekä pieni osa Onkisalo-Harjaanselästä. Nämä kohteet sekä lisäksi Pikku Leppälahti sisältyvät Suomen kansallisesti tärkeisiin lintualueisiin (FINIBA).

Maakunnallisesti tai paikallisesti arvokkaita luontokohteita selvitysalueella ovat muutamaiset melko luonnontilaiset purot ja lammet, joista osa on mahdollisia vesilakikohteita. Mahdollisia metsälakikohteita ovat pienvesien lähiympäristöt, lehtolaikut sekä rantaluhdat, kalliot ja louhikot. Paikallista linnustollista arvoa on muutamilla rehevillä lammilla ja karujen järvien rakentamattomilla rantaosuuksilla. Vuorenkylässä on kaksi perinnebiotooppikohdetta, joista Harjun laitumet on maakunnallisesti merkittävä.

Maakunnallisesti merkittäviä maisema-alueita Hartolan pohjoisosassa ovat keskustajaman pohjoispuoliset Ruskealan ja Kirkkolan kulttuurimaisema-alue ja Kissanmäki-Huiskanharjun maisema-alue, joilla sijaitsee muutamia selvityksen piiriin kuuluvia lampia. Muita maisemallisesti huomionarvoisia kohteita ovat Leppäkosken, Putkijärven, Vuorenkylän, Iso-Paljon ja Vähä-Paljon kulttuurimaisemat. Pohjoisosan melko rakentamattomat, karut ja louhikkorantaiset järvet ovat luonnoltaan ja maisemiltaan huomionarvoisia.

Turussa 31.10.2006

Pöyry Environment Oy

Tommi Lievonen
toimialapäällikkö

Soile Turkulainen
projektipäällikkö

Yhteystiedot:
Pöyry Environment Oy
Ilmarisenkatu 18, 20520 Turku
Kotipaikka Helsinki
Y-tunnus 0196118-8
Puh. (02) 510 0500
Fax (02) 510 0501

Sisältö**Yhteenveto**

1	JOHDANTO	1
2	SELVITYSALUE	1
3	MENETELMÄT	1
3.1	Lähtötiedot	1
3.2	Maastokartoitukset	2
3.3	Kohteiden arvottaminen	2
4	LUONNON JA MAISEMAN YLEISPIIRTEET ALUEELLA	3
4.1	Geologia	3
4.2	Vesistöt	3
4.3	Kasvillisuus	3
4.4	Eläimistö	4
4.5	Maisema	4
5	UHANALAISET LAJIT JA DIREKTIIVILAJIT	5
5.1.1	Uhanalaiset kasvit ja sienet	5
5.1.2	Uhanalaiset nisäkkäät ja kovakuoriaiset	5
5.1.3	Uhanalaiset linnut ja lintudirektiivilajit	6
6	LUONTO- JA MAISEMA-ARVOILTAAN MERKITTÄVÄT KOHTEET	7
6.1	Natura 2000-kohteet	7
6.2	Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet	8
6.3	Muut kohteet: Selvitysalueen eteläosa	9
6.4	Muut kohteet: Selvitysalueen länsiosa	12
6.5	Muut kohteet: Selvitysalueen itäosa	16
7	MAANKÄYTÖN SUOSITUKSET	19
7.1	Maisema-ekologinen rantaluokitus	19
7.2	Kaavamerkinnot	19
8	LÄHTEET	20

Liitteet

- Liite 1. Metsälaki 10 §, luonnonsuojelulaki 29 § ja vesilaki 15a ja 17a §.
- Liite 2. Uhanalaisuusluokitus ja lajien suojelu EU:n lintu- ja luontodirektiiveissä.
- Liite 3. Luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävät kohteet. Kartta 1:35 000.
- Liite 4. Maisemaekologinen rantaluokitus. Kartta 1:35 000.
- Liite 5. Linnustotietoselvitys. Luontoselvitys Metsänen, lokakuu 2006.

Valokuvat: Soile Turkulainen kesäkuu 2006.

Kannen kuva: Näkymä Tohtanjärvelle.

Copyright © Pöyry Environment Oy

Kaikki oikeudet pidätetään. Tätä asiakirjaa tai osaa siitä ei saa kopioida tai jäljentää missään muodossa ilman Pöyry Environment Oy:n antamaa kirjallista lupaa.

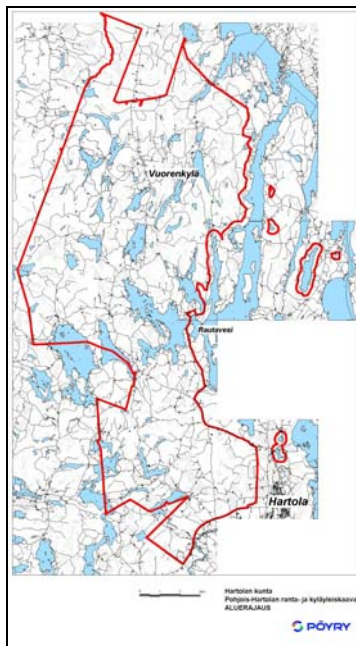
1 JOHDANTO

Tämä luonto- ja maisemaselvitys on tehty Hartolan kuntaan Pohjois-Hartolan ranta- ja kyläosayleiskaavaa varten. Selvityksen tarkoituksena oli selvittää alueen luonnon ja maiseman yleispiirteet sekä luonto ja maisema-arvoiltaan merkittävät kohteet. Lisäksi selvityksessä annetaan suosituksia maankäytölle. Selvityksen teki biologi FM Soile Turkulainen Pöyry Environment Oy:stä.

2 SELVITYSALUE

Selvitysalueeseen kuuluvat Pohjois-Hartolan järvien ja lampien kaavoittamattomat ranta-alueet sekä Vuorenkylän kyläalue. Yhteensä järviä ja lampia selvityksen piirissä on noin 50. Asemakaavoitetut ranta-alueet ja alle hehtaarin kokoiset lammet jätettiin pääsääntöisesti tarkastelun ulkopuolelle.

Pinta-alaltaan suurimpia järviä alueen eteläosassa ovat Hartolan ja Sysmän rajalla sijaitsevat Vanjärvi, Hirvijärvi ja Sääksjärvi sekä Rautaveden Leppälahti ja Uuhivesi. Pohjoisosan järvistä suurimpia ovat Putkijärvi, Heinhaituanjärvi, Lehmijärvi, Mielenge, Iso-Paljo, Purnujärvi ja Tohtaanjärvi. Rautaveden itäpuolelta selvitykseen sisältyy muutamia lampia, joista suurin on Mattilanlampi.

Kuva 1. Selvitysalue sijaitsee Hartolan kunnan pohjoisosassa (punainen raja). Selvityksen piiriin kuuluvat alueella sijaitsevat kaavoittamattomat järvet ja lammet rantavyöhykkeineen sekä Vuorenkylän kyläalue.

3 MENETELMÄT

3.1 Lähtötiedot

Luontoselvitystä varten koottiin tiedot selvitysalueella tai sen läheisyydessä sijaitsevista Natura 2000 -alueista, valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin sisältyvistä alueista, maakuntakaavan aluevarauksista ja luonnonsuojelulailta suojelluista kohteista. Lisäksi käytiin läpi maakunnallisten pienvesi-, harju-, maisema- ja perinnemaisemakartoitusten tiedot, Päijänteen alueen luontokohdeinventointi (Mäkinen 2005), rekisteritiedot uhanalaisista lajeista ja luettelo Suomen kansallisesti tärkeistä lintualueista (FINIBA).

Selvitystä tehdessä oltiin yhteydessä Hämeen ympäristökeskukseen ja Päijät-Hämeen liittoon. Lisäksi luonto- ja lintuhavaintotietoja saatiin Itä-Hämeen luonnonsuojeluyhdistyksestä ja Päijät-Hämeen lintutieteellisestä yhdistyksestä. Samaan aikaan tämän selvityksen kanssa tehtiin luonto- maisemaselvitys Pohjois-Sysmän ranta- ja kyläyleiskaavaa varten, ja Hartolan eteläosaan on aikaisemmin tehty vastaava selvitys (Suunnittelukeskus Oy 2005). Luontoselvitys Metsänen teki Pohjois-Sysmän ja Pohjois-Hartolan kaavoja varten linnustotietoselvityksen, joka on liitteenä ja jonka tiedot on otettu huomioon tässä raportissa (liite 5).

3.2 Maastokartoitukset

Maastokartoitukset alueelle tehtiin 26.- 29.6.2006. Kartoitusten tarkoituksena oli selvittää luonnonympäristön yleispiirteet sekä erityisesti löytää ja rajata luontoarvoiltaan merkittävät kohteet, joita ovat:

- Luonnonsuojelulain 1096/1996 4 luvun 29 § mukaiset luontotyypit (liite 1)
- Metsälain 1093/1996 3 luvun 10 § mukaiset tärkeät elinympäristöt (liite 1)
- Vesilain 1961/264 1 luvun 15a, 17a § mukaiset luonnontilaisina säilytettävät kohteet (liite 1)
- Uhanalaisuusluokituksen mukaiset lajit (Rassi ym. 2000, luonnonsuojeluasetuksen liitteet 17.11.2005/913)
- Luontodirektiivin 79/409/ETY liitteen IV(a) mukaiset lajit (mm. liito-orava)
- Lintudirektiivin 92/43/ETY liitteen I mukaiset lajit
- Muut luontoarvoiltaan huomionarvoiset kohteet (esim. Meriluoto & Soininen 1998)
- Merkittävät kulttuuri- ja luonnonmaisemakohteet ja -alueet

3.3 Kohteiden arvottaminen

Luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittäviksi arvioidut kohteet on esitelty luvussa 6. Kansainvälisesti arvokkaita luontokohteita Hartolan pohjoisosassa ovat Natura 2000-ohjelmaan kuuluvat Viitamäen-Vaanilan metsät, Leppäkosken metsät, Uuhiniemi ja Juustinmäki sekä pieni osa Onkisalo-Harjaanselästä. Nämä kaikki kuuluvat äärimmäisen uhanalaisen lintulajin suojelusuunnitelmaan. Muita kansainvälisesti arvokkaita kohteita alueella ei sijaitse.

Valtakunnallisesti arvokkaita kohteita alueella ovat Ylä-Muinilan luonnonsuojelualue ja kansallisesti tärkeisiin lintualueisiin (FINIBA) kuuluva Leppälahti siltä osin kuin ei sisälly Natura 2000-ohjelmaan. Rautaveden itärannalla sijaitsevat Muikunlahden tervaleppäkorvet ovat luonnonsuojelulain mukaisia suojeltuja luontotyyppejä, mutta ne eivät sijaitse selvitysalueella. Maakuntakaavassa ja sen liitteissä ei ole mainittu suojelukohdeiden lisäksi muita luontokohteita selvitysalueelta, mutta pohjoisosa on yksi maakunnallisista luonnon ydinalueista (Päijät-Hämeen liitto 2006).

Maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat luonto- ja maisemakohteet on esitelty tässä selvityksessä sijainnin perusteella ryhmiteltyinä (muut kohteet). Kuvausten yhteydessä on todettu, mihin tekijään tai tekijöihin kunkin kohteen arvo ensisijaisesti perustuu ja miten arvokkaaksi kohde on arvioitu. Lisäksi on annettu kaavoitusta varten suositus maankäytöstä. Metsälaki- ja vesilakikohteet on kartoitettu yleiskaavatasoiseen selvityksen vaatimalla tarkkuudella (ei systemaattisesti) ja mainittu mahdollisina kohteina.

Uuden IUCN-luokituksen mukaisten uhanalaisten, silmälläpidettävien ja alueellisesti uhanalaisten lajien sekä luonto- ja lintudirektiivilajien esiintymispaikat selvitysalueella ja sen lähiympäristössä on esitetty luvussa 5. Tiedot perustuvat Suomen ympäristökeskuksen rekisteriin (2006), Päijät-Hämeen uhanalaiset ja silmälläpidettävät putkilokasvit -julkaisuun (Vauhkonen 2003), Natura-lomakkeiden tietoihin ja maastohavaintoihin. Lajeja ja esiintymiä voi alueella olla muitakin kuin mitä tätä selvitystä tehdessä oli tiedossa. Selvästi selvitysalueen vesistöjen ja kylien ulkopuolelle jääviä esiintymiä ei ole mainittu. Uhanalaisuusluokitus ja lintu- ja luontodirektiivit on selitetty liitteessä 2.

4 LUONNON JA MAISEMAN YLEISPIIRTEET ALUEELLA

4.1 Geologia

Selvitysalueen kallioperä koostuu graniitista ja kvartsi- ja granodioriitista sekä kiillegneissistä (Geologian tutkimuskeskus 2006). Pohjoisosassa ovat vallalla kallioidet moreenimaat, mutta eteläosassa on myös savikoita. Hartolan kirkonkylän kautta kulkee Asikkala- Hartola-Joutsa -harjujakso, johon sisältyy neljä huomattavaa ja valtakunnallisessa harjututkimuksessa alueellisesti tai paikallisesti arvokkaiksi arvioitua harjualueita (Lyytikäinen 2006). Lisäksi Hirvijärven pohjoispuolella on vähäisiä sora- ja hiekka-esiintymiä.

Alueen pohjoisosa on topografialtaan eteläosaa jyrkkäpiirteisempää, Päijänteen rannoille tyypillistä vuorimaata. Monin paikoin on louhikkoista maastoa ja näkyviä kallioperän ruhjeita, joihin monet alueen pitkänomaisista järvioltaistakin ovat syntyneet. Turvemaita on pienialaisina muodostumina mäkien välisissä painanteissa ja vesistöjen rannoilla.

4.2 Vesistöt

Selvitysalueen vesistöt kuuluvat Kymijoen vesistöalueen Sysmän reittiin (14.8) ja laskevat eteläosaa lukuun ottamatta kohti Rautavettä (Ekholm 1993). Pohjoisosassa voidaan erottaa Rautaveden lähialue (14.831), Kattilapuron (14.832), Sääksjärven (14.833), Merijoen (14.834), Iso-Paljon (14.835) ja Ventalanjoen (14.836) valuma-alueet. Eteläosan vesistöt virtaavat kohti Nuoramoista ja kuuluvat Vähäjoen valuma-alueeseen (14.813).

Vesistöjen käyttökelpoisuusluokituksen mukaan Hirvijärvi sekä Rautaveteen kuuluvat Leppälahti, Uuhivesi ja Haranlahti ovat laadultaan erinomaisia ja Sääksjärvi ja Vanjärvi hyviä (Hämeen ympäristökeskus 2006). Putkijärven laatu on tyydyttävä.

Noin 15 vuotta sitten tehdyssä maakunnallisessa pienvesi-inventoinnissa alueelta löytyi muutamia melko luonnontilaisia pienvesiä (Horppila 1993, Vesi- ja ympäristöhallitus 1989-1992). Pohjavesialueista selvitysalueella sijaitsevat Hartola kk:n ja Tollinmäenharju-Huiskanharjun I luokan pohjavesialueet (Suomen ympäristökeskus 2006).

4.3 Kasvillisuus

Selvitysalue sijaitsee eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä ja kuuluu Järvi-Suomen kasvimaantieteelliseen alueeseen ja Etelä-Hämeen eliömaakuntaan. Selvitysalueella tavatut uhanalaiset ja silmälläpidettävät kasvilajit on esitetty luvussa 5.

Vesi- ja rantakasvillisuudeltaan selvitysalueen järvien pääosa on kohtalaisen karuja korte- tai korte-ruokotyypin vesiä. Pienet metsälammet edustavat ulpukka- tai harjualueilla nuottaruohotyyppejä. Hyvin karuja ovat etenkin alueen pohjoisosassa sijaitsevat Juustinjärvi, Tohtaanjärvi ja Iso Kalliojärvi. Kasvillisuudeltaan rehevimpiä vesiä alueella ovat Pikku Leppälahti ja Kattilalampi alueen etelä- ja Vähä-Paljo koillisosassa.

Selvitysalueen rantametsät ovat talouskäytössä olevia ja pienipiirteisesti vaihtelevia havu- ja sekametsiä. Vallitsevia metsätyyppejä ovat tuoreen kankaan mustikkatyypin ja kuivahkon kankaan puolukkatyyppi. Lehtomaisen kankaan käenkaali-mustikkatyypin metsät ovat yleisiä, mutta lehtoja tavataan vain paikoin. Karuimpia ovat kuivien ja karukokankaiden kasvillisuustyypit rantakallioilla ja harjualueella. Selvitysalueen suot ovat pienialaisia ja tavallisimpia niistä ovat metsäiset korvet, pienet rantarämeet ja rehevien rantojen luhdat.

Monet järvistä ovat osittain peltorantaisia ja niiden ympäristössä on karjatiloja. Aiemmin viljelymaita on ollut enemmän ja etenkin perinteiseen maanviljelyyn kuuluneet lajistoltaan rikkaat perinneympäristöt, kedot, ahot, hakamaat ja metsälaitumet ovat vähentyneet. Perinnemaisemainventoinnissa mainittuja perinnebiotooppikohteita Hartolan pohjoisosassa ovat Harjun laitumet ja Kinkkulun niitty, joista edellinen on maakunnallisesti ja jälkimmäinen paikallisesti merkittävä (Hovi 2000).

4.4 Eläimistö

Edustavin rehevän tyyppinen lintuvesi selvitysalueella on Pikku Leppälahti, jonka lajistoon kuuluvat mm. ruskosuohaukka ja kaulushaikara. Karun tyyppisten järvien kuten Hirvijärven, Juustinjärven ja Tohtaanjärven, tyypillisiä pesimälintuja ovat kuikka, kalalokki ja rantasipi. Rauhalliset suorantaiset lammet ovat mahdollisia kaakkurin pesimäpaikkoja.

Kalastus on alueen järvissä virkistys- ja kotitarvekalastusta – Tainionvirran koskikalastuspaikat jäävät selvitysalueen kaakkoispuolelle (Hartolan kalastusalueen hallitus 1988). Hartolan kalastusalueelle tehdyssä purojen kalataloudellisen ja virkistyskäyttömerkityksen inventoinnissa mainitaan Myllytorpankoski mahdollisena kunnostuskohteena (Pasanen 2000). Rapukanta on ollut puroissa vahva, mutta romahtanut vuoden 2000 tietojen perusteella.

Vesistöjen rantavyöhykkeet ja selvityksen piirissä olevat kyläalueet tarjoavat sopivia pesimä- ja ruokailuympäristöjä seudulla tyypillisille metsien, pihojen ja peltojen eläinlajeille. Selvitysalueella tavatut uhanalaiset eläinlajit ja direktiivilajit on esitetty luvussa 5.

4.5 Maisema

Hartola sijaitsee Suomen maisemamaakuntajaossa Hämeen viljely- ja järviimaan Päijänteen seudulla. Päijät-Hämeen maisemat on jaettu maakunnallisen maisemaselvityksen yhteydessä 13 kokonaisuuteen, joista selvitysalueen etelä- ja itäosat kuuluvat Sysmän-Hartolan viljelyseutuun ja länsiosa Vuorenkyläntien länsipuolella Päijänteen vuorimaahan (Päijät-Hämeen liitto 2006).

Sysmän-Hartolan viljelyseudulla maisemassa yhdistyvät metsäiset kallio- ja moreeniharjanteet sekä viljelymaisemat, jotka ovat muodoltaan tasaisempia kuin Salpaus-

selvien pohjoispuolella yleensä. Viljelymaisemia elävöittävät lukuisat järvet. Päijänteen vuorimaalle ovat leimallisia kuusivaltaisen sekametsän peittämät, harvaan asutut moreeni- ja kallioselänteet. Vesistöjen rannoille sijoittuneet taloryhmät muodostavat viljely- ja laidunmaineen erillisiä, pienialaisia kulttuurimaisemia.

Maakunnallisesti merkittäviä maisema-alueita Hartolan pohjoisosassa ovat keskustajan pohjoispuoliset Ruskealan ja Kirkkolan kulttuurimaisema-alue ja Kissanmäki-Huiskanharjun maisema-alue, joilla sijaitsee muutamia selvityksen piiriin kuuluvia lampia. Taajaman eteläpuolinen Hotilankosken kulttuurimaisema jää hieman selvitysalueen ulkopuolelle. Hartolan rakennetun kulttuuriympäristön selvityksessä mainituista kulttuurihistoriallisista alueista selvitysalueelle ulottuvat Kirkkolan-Ruskealan kulttuurimaiseman lisäksi Leppäkosken kyläkunta, Putkijärven ja Vuorenkylän kylät, Vuorenkylän kulttuurimaisema, Iso-Paljon alue sekä Vähä-Paljon kulttuurimaisema (Könönen 2005).

5 UHANALAISET LAJIT JA DIREKTIIVILAJIT

5.1.1 Uhanalaiset kasvit ja sienet

Suomen ympäristökeskuksen rekisteritietojen mukaan selvitysalueella tai sen läheisyydessä on tavattu seuraavat uhanalaiset ja silmälläpidettävät kasvilajit ja käävät:

- hirvenkello (*Campanula cervicaria*):
Laji on vaarantunut (VU).
Todettu Harjun laitumilla (v. 2001) ja Mielengen pohjoispäässä (v. 1998). Mielengen esiintymä on rakennetulla tontilla, joten sitä ei ole huomioitu luontokohteena.
- ahonoidanlukko (*Botrychium multifidum*)
Laji on silmälläpidettävä (NT) ja Suomen kansainvälinen vastuulaji.
Todettu Harjun laitumilla (v. 2004).
- silokääpä (*Gelatoporia pannocincta*)
Laji on silmälläpidettävä (NT).
Todettu Juustinmäellä (v. 1996)

Järvi-Suomessa alueellisesti uhanalaisista kasveista (RT) alueella on tavattu:

- nurmilaukka Harjun laitumilla (v. 2003) ja Putkijärven Kaksolassa (v. 1990)
- pussikämmekkä Natura 2000- ohjelmaan kuuluvissa kahdessa kohteessa (Vauhkonen 2003)

5.1.2 Uhanalaiset nisäkkäät ja kovakuoriaiset

Hartolan pohjoisosassa on havainnot liito-oravista Nurmijärven eteläpuolelta (v. 2004), Elämänlammen itäpuolelta (2004) ja Tohtaanjärven lounaispuolelta (v. 2004). Mikään näistä ei sijaitse varsinaisella selvitysalueella. Maastokartoitusten aikana ei tehty uusia havaintoja liito-oravasta eikä vuodenaika ollut lajin havaitsemisen kannalta paras mahdollinen. Liito-orava on vaarantunut (VU), EU:n luontodirektiivin IV-liitteen laji.

Pihapiirien vanhat rakennukset, kolopuut ja kallionkolot ovat mahdollisia pesäpaikkoja lepakoille. Kaikki maamme lepakot kuuluvat EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajeihin. Silmälläpidettävä (NT) ja luontodirektiivin IV-liitteen lajeihin kuuluva saukko viihtyy virtapakoissa. Suurpedoista ainakin ilves (NT) liikkunee alueella. Juustinmäen Natura-alueella on tavattu uhanalaisia ja silmälläpidettäviä kovakuoriaislajeja.

5.1.3 Uhanalaiset linnut ja lintudirektiivilajit

EU:n lintudirektiivin I-liitteen lajit ovat yhteisön tärkeinä pitämiä lajeja, joista osa on kansallisesti luokiteltu uhanalaisiksi tai silmälläpidettäviksi, osa elinvoimaisiksi. Hartolan pohjoisosassa olevat Natura 2000-ohjelmaan sisältyvät kohteet ovat kaikki lintudirektiivin liitteen I lajeihin kuuluvan ja äärimmäisen uhanalaisen (CR) valkoselkätikan elinpiiriä. Mahdollisesti valkoselkätikalle elinympäristöksi sopivia rantametsiä on muuallakin selvitysalueella. Uuhiniemestä on rekisteritieto pikkutikasta, joka on luokiteltu vaarantuneeksi (VU).

Kuikka kuuluu alueen isoimpien karuntyyppisten järvien pesimälinnustoon ja on lintudirektiivilaji. Maastokartoituksissa kuikkia havaittiin seuraavasti:

- Vanjärven Otikonselkä: ääni kuului järveltä
- Sääksjärvi: 1 yksittäinen
- Hirvijärvi, Selkäsaarten eteläosa 1 pari ja yksi ylilentävä, ääniä kauempaa järveltä
- Mielenge: 1 yksittäinen eteläpäässä
- Juustinjärvi: 1 yksittäinen keskellä järveä
- Lehmijärvi: pari + poikanen keskiosassa
- Ruuhilampi: 1 pari
- Iso-Paljo: 1 pari pohjoispäässä
- Leppälahti ja Uuhivesi lajille sopivia, vaikka ei havaittu

Selkälokkeja (VU) liikkuu järvillä ruokailemassa tai isoimmilla järvillä kuten Hirvijärvellä mahdollista saattaa olla jopa pesintä. Maastokartoituksissa havaittiin yksittäiset linnut Vanjärven Niemenselällä ja Hirvijärven eteläosassa. Hirvijärven keskiosan selkävesi on lajille potentiaalista aluetta.

Lintudirektiivilajeihin kuuluva laulujoutsen pesii ja ruokailee useilla selvitysalueen rehevillä järvillä ja lammilla. Päijät-Hämeen lintutieteellisen yhdistyksen keräämien tietojen mukaan vuonna 2004 laulujoutsen havaittiin todennäköisesti pesivänä Putkijärvellä ja Humalus-järvellä. Maastokartoituksissa pesiviä tai kihlapareja havaittiin seuraavasti:

- Heinhaituanjärvi: 1 pari länsiosassa
- Vähä-Paljo: 1 pari pohjoisosassa
- Mielenge: 1 pari itäpuolen lahdessa

Lintudirektiivilajeihin ja silmälläpidettäviin (NT) lajeihin kuuluva kaulushaikaraa on tiheiden ruovikoiden lintu. Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys keräsi havaintoja kaulushaikarasta vuonna 2005, jolloin sen ääntelyä kuului Pikku Leppälahdella, Leppälahdella (Hangastaipale ja Kopakkolahti) ja Putkijärvellä.

Lintudirektiivilajeista ruskosuohaukka (NT) ja mustakurkku-uikku ovat mahdollisia pesijöitä ja ruokailijoita eteläosan rehevillä järvillä ja lammilla. Muita todennäköisiä selvitysalueella esiintyviä lintudirektiivilajeja ovat ainakin helmipöllö, pyy, huuhkaja, ruisräykkä (NT), palokärki, ampuhaukka (VU), pikkusieppo (NT), varpuspöllö, kurki, pikkulepinkäinen, mehiläishaukka (NT), pohjantikka (NT), harmaapäätikka (NT), kalatiira, lapinpöllö, viirupöllö, teeri (NT), metso (NT) ja liro. Rauhalliset lammet sopivat pesimäympäristöksi kaakkurille (NT), ja Juustinjärven alueelta lajista on useita havaintoja (Metsänen 2006). Harjualue on mahdollista kehrääjän (NT) elinympäristöä.

6 LUONTO- JA MAISEMA-ARVOILTAAN MERKITTÄVÄT KOHTEET

6.1 Natura 2000-kohteet

1. Viitamäen-Vaanilan metsät (FI0500088)

Kansainvälisesti arvokas luonto- ja linnustokohde. Ei selvitysalueella.

23 ha:n laajuisen alueen metsät ovat edustavia, paikoin hieman kosteita, luonnontilaisia vanhoja metsiä. Kohde kuuluu äärimmäisen uhanalaisen lintulajin elinalueisiin. Natura 2000-ohjelmaan kohde sisältyy luonto- ja lintudirektiivin perusteella (SCI- ja SPA-alue) ja se on jo suojeltu luonnonsuojelulaila. Kohde sisältyy linnustoltaan valtakunnallisesti merkittäviin FINIBA-alueisiin (koodi 430047). Kohteen lähistöllä ei ole vesistöjä.

2. Leppäkosken metsät (FI0500162)

Kansainvälisesti arvokas luonto- ja linnustokohde. Maankäyttösuositus SL.

Leppäkosken metsät ovat kaksi erillistä Pikku Leppälahden rannassa sijaitsevaa rehevää rantametsää, joiden pinta-ala on yhteensä 5 ha. Eteläisempi alue on vanhaa lehtipuuvältaista metsää, jonka valtapuustona ovat suuret koivut, haavat ja harmaalepät. Alueella on runsaasti lahoppua. Pohjoisempi alue on lehtipuuvältaista lehtoa. Kohde kuuluu äärimmäisen uhanalaisen lintulajin elinalueisiin. Natura 2000-ohjelmaan kohde sisältyy luonto- ja lintudirektiivin perusteella (SCI- ja SPA-alue) ja sen toteutuskeinona on luonnonsuojelulaki. Rantametsät sisältyvät linnustoltaan valtakunnallisesti merkittävään Pikku Leppälahden FINIBA-alueeseen (koodi 430003).

3. Uuhiniemi (FI0500105)

Kansainvälisesti arvokas luonto- ja linnustokohde. Maankäyttösuositus SL.

Uuhiniemi koostu kahdesta erillisestä metsäalueesta, joiden pinta-ala yhteensä on 47 ha. Pohjoinen alue on osin jyrkkäreunaista mäntypuustoista kalliota ja niiden väliin jääviä kosteita koivikkoisia painanteita. Lahoppua on melko runsaasti. Eteläinen alue on koivikkoa, jossa on pieni metsälehmusalue. Kohde on äärimmäisen uhanalaisen lintulajin elinaluetta. Alueella esiintyviä muita lintudirektiivin liitteen I lintulajeja ovat metso ja pikkusieppo. Uuhiniemi on linnustoltaan valtakunnallisesti merkittävä FINIBA-alue (koodi 430052). Pohjoisempi alue rajoittuu Uuhiveden Uuhilahteen ja eteläisempi Rautaveden Kauhtuenlahteen.

4. Juustinmäki (FI0500128)

Kansainvälisesti arvokas luonto- ja linnustokohde. Maankäyttösuositus SL.

Juustinmäki on hyvin kivinen, monin paikoin kostea 32 ha metsäalue, jossa on kallioisia mäkiä ja niiden välisiä murroslaaksoja. Kallioilla on valtapuuna mänty ja kosteissa notkelmissa lehtipuut. Alueella on kohtalaisen paljon järeätä koivua ja haapaa, myös lahoppuuta on runsaasti. Alue on äärimmäisen uhanalaisen lintulajin elinalue ja siellä tavataan harvinaisia jäkäliä ja kääpiä. Natura 2000-ohjelmaan kohde sisältyy luonto- ja lintudirektiivin perusteella (SCI- ja SPA-alue) ja sen toteutuskeinona on luonnonsuojelulaki. Juustinmäki sijoittuu Juustinjärven ja Lehmijärven väliselle alueelle lähelle Ahvenlampea. Juustinmäki on linnustoltaan valtakunnallisesti merkittävä FINIBA-alue (koodi 430038).

5. Onkisalo-Herjaanselkä (FI0900077)

Kansainvälisesti arvokas luonto- ja linnustokohde. Maankäyttösuositus SL.

Valtaosaltaan Luhankaan kuuluva Onkisalonselän alue on Päijänteen suuren ja karun saariston ja rehevien lehtomaisten metsien muodostama ainutlaatuinen kokonaisuus. Alueen laajuus on 2043 ha ja siitä vain hyvin pieni osa on Hartolan puolella. Hartolaan kuuluva osa sijoittuu Saarijärven halkaisevalle kannakselle ja kuuluu Lempään tikkametsiin.

Aluekokonaisuus sisältyy Natura 2000-ohjelmaan luonto- ja lintudirektiivin perusteella (SCI- ja SPA-alue) ja sen toteutuskeinoina ovat luonnonsuojelu-, rakennus-, metsä- ja vesilaki.

6.2 Valtakunnallisesti arvokkaat kohteet

6. Ylä-Muinilan metsä

Rauhoitettu luonnonsuojelualue. Maankäyttösuositus SL.

Ylä-Muinilan metsä on noin 5 ha laajuinen tuoreen kankaan lehtipuuvaltainen metsä, jossa on runsaasti lahoppuusta. Alue sijaitsee Mutasenlammen pohjoispuolella ja kapea kaistale siitä ulottuu rantaan asti.

7. Pikku Leppälahti

Valtakunnallisesti arvokas linnustokohde. Maankäyttösuositus SL.

Pikku Leppälahti on linnustoltaan valtakunnallisesti merkittävä FINIBA-alue (koodi 430003). Kohde on pienehkön reheväkasvuisen järvenlahden ja sen lehtipuuvaltainen rantametsien kokonaisuus. 88 ha alueesta pieni osa sisältyy Natura 2000-ohjelman (Leppäkosken metsät). Rantametsät kuuluvat äärimmäisen uhanalaisen lintulajin elinalueeseen ja lisäksi niiden lajistoon kuuluvat pikkutikka ja tiltaltti (Metsänen 2006).

Pikku Leppälahden vesialueen monipuoliseen pesimälinnustoon kuuluvat mm. kuikka, laulujoutsen, puna- ja tukkasotka, isokoskelo, härkälintu, silkkiuikku, luhtahuitti, luhtakana, nokikana, kurki, isokuovi, pensastasku (NT) ja ruskosuohaukka (NT) (Metsänen 2006). Lahti on mahdollinen kaulushaikaran pesimäpaikka (Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys 2005) ja keväisin maakunnallisesti merkittävä laulujoutsenten levähdyspaikka.

6.3 Muut kohteet: Selvitysalueen eteläosa

8. Vähäjoen –Hotilankosken kulttuurimaisema

Paikallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue. Maankäyttösuositus km.

Nurmijärven eteläpäässä ja Vähäjoen suulla on maatiloja ja rantaan rajoittuvia rinnerpeltöjä. Alue rajoittuu etelässä Hotilankosken kulttuurimaisemaan, joka on Sysmän-Hartolan viljelyseudun maisematyyppiä edustava maakunnallisesti arvokas maisema-alue ja kulttuuriympäristö (Päijät-Hämeen liitto 2006, Könönen 2005).

9. Nurmijärven kulttuurimaisema

Paikallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue. Maankäyttösuositus km. Kuva 2.

Nurmijärven itäpäässä on rantaan asti avoimia loivapiirteisiä peltoja sekä laidunnettuja niittyjä. Rannan tuntumassa kulkee paikallistie ja ylempänä on maatilojen pihapiirejä. Idässä pellot ulottuvat pienen rehevän Virtalammin rantaan.

10. Karajärvi-Ylemmäinen kulttuurimaisema

Paikallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue. Maankäyttösuositus km.

Alasen ja Karajärven välinen alue on pienipiirteistä viljelymaisemaa, jossa sijaitsee Ylemmäisten kylän vanhaa asutusta ja peltoja sekä koulu (Könönen 2005). Vanhaa rakennuskantaa löytyy edelliseen alueeseen liittyen Karajärven rannalta Savelasta ja Palvaisista, joiden kohdalla pellot ja laitumet ulottuvat avoimina rantaan.

Kuvat 2 ja 3. Nurmijärven itäpäässä pellot ja niityt ulottuvat avoimina rantaan. Kurjenmieikka kasvaa rehevillä rannoilla kuten Putkijärven pohjoispään rantaluhdassa.

11. Salakkajoki

Paikallisesti arvokas luontokohde. Puron lähiympäristö on mahdollinen metsälakikohde ja puro vesilakikohde. Maankäyttösuositus luo/MY.

Karajärvestä Nurmijärveen laskeva Salakkajoki on vuolasvirtainen leveä puro. Sitä ympäröivät pellot, mutta joen varressa on puustoinen ja pensaikkoinen kaistale, joka eteläosassa on soistunut. Sillan kohdalla joen varrella kasvaa järeitä kuusia, koivuja ja haapoja sekä aluskasvillisuutena muun muassa hiirenporrasta.

12. Karajoki

Paikallisesti arvokas luontokohde. Puron lähiympäristö on mahdollinen metsälakikohde ja puro vesilakikohde. Maankäyttösuositus MY.

Vanjärvestä Karajärveen laskeva Karajoki mutkittellee metsien ja osin peltojen reunustamana. Loppupäässä joki virtaa koskimaisena.

13. Vanjärven Niemenselkä

Paikallisesti arvokas linnusto- ja vesistömaisemakohde. Maankäyttösuositus luo/MY.

Vanjärven Niemenselällä on luotoja ja saaria, joista vain isoimmassa, Vattusaarella, on yksi mökki. Alue on rauhallinen ja sillä on paikallista linnustollista arvoa pesimä- ja ruokailuympäristönä. Alueella havaittiin joutsenpari, noin kymmenen kalalokkia ja selkälökki (VU).

14. Pohjanselän kalliot

Paikallisesti arvokas vesistömaisemakohde. Kallio on mahdollinen metsälakikohde. Maankäyttösuositus MY.

Pohjanselän etelärannalla on järvimaisemassa hyvin erottuvia silokallioita.

15. Alasen puro

Paikallisesti arvokas kasvillisuuskohte. Puron lähiympäristö on mahdollinen metsälakikohde ja puro vesilakikohde. Maankäyttösuositus luo.

Alasen pohjoisosaan laskee pieni puro, jonka varrella kasvaa tuomia ja hiirenporrasta.

16. Valkeislampi

Paikallisesti arvokas pienvesikohde. Maankäyttösuositus MY.

Valkeislampi on rakentamaton syrjäinen lampi korkealla Valkeisvuoren lakikumpareiden välissä. Kohteen arviointi perustuu karttatarkasteluun.

17. Elämänvuori

Paikallisesti arvokas luonto- ja maisemakohde. Maankäyttösuositus MY.

Kohti Elämänlampea laskeva Elämänvuoren rinne on jyrkkä ja metsäinen. Elämänvuoren alueella on varttunutta lehtipuustoista metsää, jossa esiintyviä huomionarvoisia lintulajeja ovat ainakin vaarantuneeksi luokiteltu tiltalti (VU) ja palokärki (Metsänen 2006). Hieman pohjoisempaa Multavuorelta on havainto liito-oravasta.

18. Sammallammet

Paikallisesti arvokas linnusto- ja kasvillisuuskohte. Rantaluhat ovat mahdollisia metsälakikohteita. Maankäyttösuositus luo.

Sammallammet ovat kaksi rehevää pikkulampea, joista eteläisempi on lähes umpeenkasvanut. Mahdollisesti lammilla on linnustollista arvoa, mutta tarkempia tietoja niiden lajistosta ei ole.

19. Kattilalampi

Paikallisesti arvokas linnusto- ja kasvillisuuskohte. Rantaluhat ovat mahdollisia metsälakikohteita. Maankäyttösuositus luo.

Kattilalampi on rehevä pikkulampi, jonka rannat ovat leveästi luhtaa. Lampi sopii ruokailu- ja pesimäpaikaksi rehevien lintuvesien lintulajeille. Vuonna 1989 lammella todettiin vaarantuneeksi (VU) luokitellun liejukanan pesintä, joka oli ensimmäinen maakunnassa (Metsänen 2006).

20. Leppäkosken kyläkunta

Paikallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue ja luontokohte. Maankäyttösuositus km.

Sääksjärven ja Pikku Leppälahden välisellä kannaksella on vanhaa rakennuskantaa sekä mylly ja entinen koulu (Könönen 2005). Alueen vanhat viljelyalueet on pääosin metsitetty ja näkymät paikallistien ja vesistöjen välillä sulkeutuneet. Leppäkoski on maisemallisesti ja luontokohteena huomionarvoinen. Kosken rakentamaton itäosa sisältyy Pikku Leppälahden FINIBA-rajaukseen ja sen suistoa reunustavat rantametsät Natura 2000-ohjelmaan.

21. Leppälahden saaret ja ruovikot

Paikallisesti arvokas linnusto- ja vesistömaisemakohte. Maankäyttösuositus rakentamattomilla alueilla MY/luo.

Leppälahden keskiosa on matala ja siinä on lukusia pikkusaaria, luotoja ja kivikkoa. Suurin osa saarista on rakennettuja, mutta mahdollisesti rauhallisemmilla luodoilla ja rantojen ruovikkoalueilla on paikallista linnustollista arvoa. Kopakkolahti on mahdollinen kaulushaikaran pesimäpaikka (Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys 2005). Lisäksi alueelta on havaintoja kuikista ja nuolihaukasta (Metsänen 2006).

22. Leppälahden pohjoispää

Paikallisesti arvokas kasvillisuus- ja linnustokohte. Rantaluhta on mahdollinen metsälakikohte. Maankäyttösuositus luo.

Leppälahden pohjoispäässä on laaja, melko kuiva rantaluhta-alue, jossa kasvaa suursaroja sekä harvaa järviruovikkoa. Mahdollisesti alueella on linnustollista arvoa.

6.4 Muut kohteet: Selvitysalueen länsiosa

23. Hirvijärven saaret ja luodot

Paikallisesti arvokas linnusto- ja vesistömaisemakohde. Maankäyttösuositus luo/MY.

Hirvijärvellä on avointa selkävesimäistä vesialuetta, jonka saarista pääosa on Sysmän puolella. Järven pohjoispäässä alueeseen liittyvät rakennettu Aniaissaari ja Oravaluoto. Selkävesialue saarineen, luotoineen ja kalliorantoinen edustaa karulle järvelle tyypillistä vesistömaisemaa ja sillä on myös linnustollista arvoa. Selkäsaarten liepeillä havaittiin kuikkapari ja noin 20 kalalokkia ja Ykspetäisellä on kalasääsken pesäpaikka.

24. Siitimenjärvi

Paikallisesti arvokas vesistömaisema- ja linnustokohde. Suot ovat mahdollisia metsälakikohteita. Maankäyttösuositus MY.

Siitimenjärvi jakaantuu kolmeen eri kunnissa sijaitsevaan lahteen. Keskellä järveä on kaksi rämeniemeä ja niissä kivennäiskumpareisia nimenkärkiä. Niemillä, muutamilla saarilla ja luodoilla on maisemallista arvoa. Rauhallinen järvi sopii esimerkiksi kuikan elinpiiriksi.

25. Myllytorpankoski

Paikallisesti arvokas eläimistökohde. Puro on mahdollinen metsälaki- ja vesilakikohde. Maankäyttösuositus MY.

Juustinjärvestä Heinhaituanjärveen laskeva Myllyoja virtaa kivikkoisessa uomassa. Puron alaosan varrella ei ole erityistä puronvarsikasvillisuutta. Myllytorpankoski tunnetaan hyvänä ravustuspaikkana ja vesialueelle istutetuille taimenille sopivana elinympäristönä, jonka arvoa voitaisiin parantaa kunnostamalla (Pasanen 2000).

26. Putkijärven kylä

Paikallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue. Maankäyttösuositus km.

Putkijärven itä- ja pohjoispuolella Vuorenkylään johtavan tien varrella on Putkijärven kylän vanhaa rakennuskantaa (Könönen 2005). Jo osittain metsitetyn viljelymaiseman keskellä sijaitsee suorantainen Palsalampi. Kaksolan pihapiirissä kasvoi ainakin vielä 1990-luvun alussa alueellisesti uhanalaista nurmilaukkaa (RT).

27. Myllyjärvi ja Sulkava

Paikallisesti arvokas linnustokohde. Purot ovat mahdollisia metsälaki- ja vesilakikohteita. Maankäyttösuositus MY. Kuva 3.

Myllyjärvi on rehevä lampi, jota reunusta saranevalaide ja etenkin pohjois- ja eteläpäässä korkea järviruovikko. Lammella voi olla paikallista linnustoarvoa. Järvestä laskee rannoiltaan soinen uoma etelään Sulkavaan, joka on peltojen ympäröimä ja samantyyppinen.

28. Heinästensaaret

Paikallisesti merkittävä luonto- ja vesistömaisemakohde. Rantaluhat ovat mahdollisia metsälakikohteita. Maankäyttösuositus luo.

Putkijärven keskellä sijaitsevat rakentamattomat Heinästensaaret, jotka koostuvat matalista lehtipuustoisista kumpareista. Saarten välissä on rantaluhtaa, ruovikkoa ja kortteikkoo. Järven pohjoispäässä, selvityksen ulkopuolelle jäävällä asemakaavoitetulla alueella, on leveästi ruovikkoa ja rantaluhtaa. Ruovikkoalueilla ja rantametsillä voi olla linustollista arvoa. Vuonna 2004 järven pohjoispäässä pesi laulujoutsen ja se on mahdollinen kaulushaikaran pesimäpaikka (Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys 2004 ja 2005).

29. Juustinjärvi

Paikallisesti merkittävä vesistömaisemakohde. Maankäyttösuositus MY/luo. Kuva 4.

Juustinjärvi on karu ja rannoiltaan monin paikoin louhikkoinen järvi, jossa rantarakentamista on toistaiseksi vähän. Järven asemakaavoitetussa eteläosassa rantametsät ovat huomattavan luonnontilaisia ja Juustinmäen rinteessä on leveinä vyöhykkeinä rantalouhikoita. Koko järvi on maisemiltaan harvinaisen erämainen. Järven alueella on nähty usein kaakkuri, joka saattaa pesiä jollakin lähilammella (Metsänen 2006).

30. Ahvenlampi

Paikallisesti merkittävä pienvesikohde. Maankäyttösuositus MY.

Ahvenlampi on korkealla Juustinmäellä sijaitseva rakentamaton ja melko luonnontilainen 1,4 ha kokoinen lampi. Lammen itäpuolella sijaitsee Juustinmäen Natura 2000-ohjelmaan kuuluva metsäalue.

31. Paljakka ja Paljakanpuro

Paikallisesti merkittävä pienvesikohde. Puro on mahdollinen metsälaki- ja vesilakikohde. Maankäyttösuositus MY/luo.

2,5 ha kokoinen Paljakka ja sen laskupuro on aikaisemmin arvioitu melko luonnontilaisiksi pienvesikohteiksi, mutta nyt niiden ympäristössä on hakkuita (Vesi- ja ympäristöhallitus 1989-1992). Yhtä pohjoispään mökkiä lukuun ottamatta rakentamaton pikkujärvi on silti huomionarvoinen.

32. Tohtaanjärvi

Paikallisesti merkittävä vesistömaisema- ja luontokohde. Maankäyttösuositus MY. Kansikuva.

Tohtaanjärvi on hyvin karu järvi, jonka rannat ovat monin paikoin kallioiset ja louhikkoiset. Järven eteläosassa on kapeaan kalliooperän ruhjeeseen syntynyt lahti, jonka rinteet ovat hyvin jyrkät ja osin rakennetut. Lahden perukka on rakentamaton ja maisemallisesti komea. Järven asema-kaavoitetussa pohjoisosassa on maisemallisesti herkkiä saaria ja nimenkärkiä. Järvellä nähtiin 6 kalalokkia, ja se sopii elinpiiriksi myös kuikalle.

Järven eteläpään länsipuolelta on rekisteritieto liito-oravasta, jonka elinpiiri mahdollisesti ulottuu järvelle asti.

33. Tohtaanjärven puro

Paikallisesti merkittävä pienvesikohde. Puron lähiympäristö on mahdollinen metsälakikohde ja puro vesilakikohde. Maankäyttösuositus luo.

Vääräjärvestä Tohtaanjärveen laskevan puron alaosa virtaa melko luonnontilaisena kuousikon ympäröimänä (Vesi- ja ympäristöhallitus 1989-1992). Puron varrella on runsaasti hiirenporrasta.

Kuvat 4 ja 5. Selvitysalueen pohjoisosassa on louhikorantaisia karuja järviä kuten Juustinjärvi ja Iso Kalliojärvi.

34. Ruuhilammen ja Tohtaanjärven välinen puro

Paikallisesti merkittävä pienvesikohde. Puron lähiympäristö on mahdollinen metsälakikohde ja puro vesilakikohde. Maankäyttösuositus luo.

Puro virtaa alkuosan suomaastossa ja sen puolivälissä on louhikkoinen notko. Kasvillisuus puron ympäristössä on mosaiikkimaista ja paikoin rehevää. Puro on aikaisemmin arvioitu etenkin pohjoisosasta melko luonnontilaiseksi (Vesi- ja ympäristöhallitus 1989-1992). Arvioinnin jälkeen puron ympäristössä on tehty hakkuita.

35. Ruuhilampi

Paikallisesti merkittävä pienvesi- ja vesistömaisemakohde. Maankäyttösuositus MY. Kuvat:

Ruuhilampi on syrjäisellä seudulla sijaitseva rakentamaton pikkujärvi, jonka ympäristö on karua ja erämaista (Vesi- ja ympäristöhallitus 1989-1992). Järven ympäristössä on taimikoita ja pieniä hakkuita, jotka vähentävät hieman sen maisemallista arvoa. Rannat ovat enimmäkseen rämettä, jossa on pienialaisina laikkuina ruohokorpea. Järvellä havaittiin kuikkapari ja sinisorsapoikue.

36. Umpilammen ja Ruuhilammen välinen puro

Paikallisesti merkittävä pienvesikohde. Puron ja lammen lähiympäristöt ovat mahdollisia metsälakikohteita ja puro ja lampi vesilakikohteita. Maankäyttösuositus luo.

Umpilammesta Ruuhilampeen laskeva puro on arvioitu valtakunnallisesti merkittäväksi pienvesikohteeksi (Horppila 1993). Puro virtaa mutkitellen louhikkoisessa uomassa, jota ympäröivät kuusikkoiset metsät. Umpilammen ympärillä on karua lyhytkorsinevaa, rämeitä ja hieman korpea. Arvioinnin jälkeen purouoman yli on vedetty metsäautotie ja Ruuhijärven pohjoispuolinen rinne hakattu puroon asti, mikä heikentää jonkin verran sen arvoa.

37. Iso ja Vähä Kalliojärvi

Paikallisesti merkittävä luonto- ja vesistömaisemakohde. Maankäyttösuositus luo. Puron lähiympäristö on mahdollinen metsälakikohde ja puro vesilakikohde. Maankäyttösuositus MY/luo. Kuva 5.

Iso Kalliojärvi on hyvin karu ja yhtä itärannan loma-asuntoa lukuun ottamatta rakentamaton. Järveä ympäröivät metsäiset ja kohtalaisen jyrkästi kohoavat rinteet ja se saa valumavesiä pohjoispuolen ojitetuilta soilta. Etenkin eteläosassa on louhikkoa, joka ulottuu ylhäältä rinteiltä alas vesirajaan asti. Rantametsät ovat eteläosassa melko luonnontilaista männikköä, jossa on joitakin keloja ja vanhoja käkkyräoksaisia puita.

Maisemiltaan järvi edustaa hyvin karua luonnontilaista järveä, ja rantalouhikot ja vanha puut antavat sille erämaista leimaa. Järvi soveltuu elinpiiriksi kuikalle. Kapea kannas erottaa järven itäpuolelle Vähä Kalliojärven, jonka rannalla on yksi loma-asunto. Isosta Kalliojärvestä laskee etelään Purnujärveen puro, joka virtaa luonnontilaisena louhikkoi- sessa uomassa. Puron varrella on hieman lehtipuustoa ja mm. metsäimmarretta, mutta ei erityisen rehevää kasvillisuutta.

38. Saarijärvi

Paikallisesti merkittävä luonto- ja vesistömaisemakohde. Erillinen lampi ja rantasuot ovat mahdollisia metsälakikohteita ja lampi vesilakikohde. Maankäyttösuositus MY.

Saarijärvi on rannoiltaan lähes rantamaton kaksiosainen järvi, jonka Luhangan puoleinen rantametsä ja järveä jakava Hartolan puolella sijaitseva kannas kuuluvat Natura 2000-ohjelmaan (Onkisalo-Herjaanselkä). Järven itäpuolella Mustalahti on soistuneiden rantojen erottama erillinen pikkulampi. Pieniä rantasoi- ta on myös järven pohjoisosassa.

39. Vuorenkylä

Paikallisesti merkittävä kulttuurimaisema-alue. Maankäyttösuositus km. Kuva 6.

Vuorenkylässä Purnuvuoren itäpuolella on aukeaa kumpuilevaa viljelymaisemaa, johon sijoittuvat vanhat tilakeskukset Harju, Ruuli ja Purri. Tie kulkee alueen läpi ja sille avautuu avaria näkymiä yli rinnepeltojen. Alueen eteläosassa teiden risteyksessä on Vuorenkylän kyläkeskus, johon kuuluvat kyläkauppa ja entinen koulu. Vuorenkylä on paikallisesti huomionarvoinen kulttuuriympäristö- ja maisema-alue, josta löytyy vanhaa rakennuskantaa (Könönen 2005). Metsäinen Purnuvuori hallitsee kylän maisemaa peltojen länsipuolella; vuoren laella kulkee luontopolku ja sen itärinteessä on kolme laskettelurinteiden väylää. Vuorenkylän alueella on pieni rannoiltaan rakennettu Madeveden lampi ja pohjoisessa Harjun laidunmaat ulottuvat Purnujärven rantaan. Kylän eteläpuolelta on havainto metsosta (NT) ja tiltaltista (VU) (Metsänen 2006).

40. Harjun laitumet

Maakunnallisesti merkittävä perinnebiotooppi. Maankäyttösuositus pm. Kuva 7.

Harjun tilan ympäristössä on lampaiden laiduntamia metsälaitumia ja hakamaita (Hovi 2000). Purnujärven rantaan ulottuva sekametsälaidun on maastoltaan hyvin vaihtelevaa. Alueella on reheviä, jyrkkiä rinteitä, kallioalueita ja korpimaisia painanteita. Rannassa on vanhan torpan paikka, johon oli nyt rakenteilla hirsirakennus. Harjun laitumilta löytyy monipuolista, pitkäaikaisesta laidunkäytöstä kertovaa perinneympäristöjen kasvillisuutta. Merkittävimpiä lajeja ovat läheltä pihapiiriä tavatut uhanalainen hirvenkello (VU), silmälläpidettävä ahonoidanlukko (NT) ja alueellisesti uhanalainen nurmilaukka (RT).

Kuvat 6 ja 7. Vuorenkylässä Purrin ympäristössä on avointa peltomaisemaa. Harjun laitumet on maakunnallisesti merkittävä perinnebiotooppikohde.

41. Kinkkulan niitty

Paikallisesti merkittävä perinnebiotooppi. Maankäyttösuositus pm.

Kinkkulanmäen etelärinteessä on entistä peltoa, joka on ollut kauan laidunnuksessa (Hovi 2000). Alueelta on upeat näkymät sekä etelään että lounaaseen. Kasvillisuudeltaan alue on niukkalajinen, mutta paikoin on mm. päivänkakkaraa, hopeahanhikkia ja ahomansikkaa kasvavia laikkuja. Vanhojen kivijalkojen ja tien vieren kiviaidan liepeiltä löytyy ketokasveja.

6.5 Muut kohteet: Selvitysalueen itäosa

42. Vähä-Paljon ja Iso-Paljon kulttuurimaisemat

Paikallisesti merkittävä kulttuurimaisema-alue. Maankäyttösuositus km.

Iso-Paljo-järven pohjoispäästä alkaa pienipiirteinen kulttuurimaisema, joka jatkuu pohjoiseen Vähä-Paljon länsipuolelle. Molemmilla alueilla on vanhaa rakennuskantaa (Könönen 2005).

43. Vähä-Paljo

Paikallisesti merkittävä linnustokohde. Maankäyttösuositus luo rakentamattomilla rannoilla.

Vähä-Paljo on rehevä pikkujärvi, jota ympäröivät tasaiset pellot ja itäpuolella metsäinen rinne. Peltojen ja rannan välissä on pensaikkoa ja puustoisia kaistaleita, niin ettei järvi juurikaan näy tielle. Avovettä reunustaa leveänä vyöhykkeenä järviruoko. Järven pohjoispäässä havaittiin laulujoutsenpari.

44. Haranlahti

Paikallisesti merkittävä kulttuurimaisema-alue. Maankäyttösuositus km.

Rautaveden Puttolanselkään kuuluvan Haranlahden pohjoispuolella on rantaan asti ulottuvia rinnepeltoja, joiden yli aukenee vesistönäkymiä paikallistielle.

45. Iso-Paljon eteläosa

Paikallisesti merkittävä vesistömaisema- ja linnustokohde. Maankäyttösuositus MY.

Iso-Paljon eteläosassa on rakentamatonta jyrkkäpiirteistä rantaa ja muutamia pikkusaa-ria. Alue erottuu järvimaisemassa ja rauhallisena alueena sillä voi olla linnustollista arvoa. Kosteassa rantametsässä havaittiin käpytikan pesä ja järvellä kuikkapari.

46. Mielengen itäranta

Paikallisesti merkittävä linnusto- ja vesistömaisemakohde. Maankäyttösuositus luo.

Mielengen itäpuolen lahdessa oleili joutsenpari. Lahden pohjukassa on saranevaa ja rämettä, jonka läpi virtaa purouoma Kaukurista Mielengeen. Rakentamattomalla lahdella ja sen edustan pikkusaarilla on myös maisemallista arvoa.

47. Uuhivesi

Paikallisesti merkittävä vesistömaisemakohde. Maankäyttösuositus MY.

Uuhivesi on suurelta osin asemakaavoitettu ja osin tiiviisti rakennettu järvi, jonka itäosassa ulottuu rantaan Uuhiniemen Natura 2000-alue. Eteläpuolella on jyrkkiä rantakallioita ja kallioisia niemiä, jotka erottuvat järvimaisemassa.

48. Kivisalmi-Uuhisalmi

Paikallisesti merkittävä vesistömaisema- ja linnustokohde. Maankäyttösuositus MY.

Hartolasta pohjoiseen suuntautuva Kauhtueentie kulkee Rautaveden yli kapeiden salmien kohdalta. Salmien kohdalta avautuu vesistönäkymiä ja ne ovat tiemaisemallisesti huomionarvoisia kohteita. Mahdollisesti suliiin salmipaikkoihin kerääntyy muuttavia vesilintuja.

49. Ruskealan lampi ja Tollinmäenlampi

Lampien ympäristö on maakunnallisesti merkittävää maisema-aluetta ja alueellisesti merkittävää harju-aluetta. Linnustokohteena peltoalue on maakunnallisesti merkittävä. Mustalampi on mahdollinen metsäläki- ja vesiläki kohde. Maankäyttösuositus MY.

Ruskealan lampi eli Hovinlampi ja Tollinmäenlampi eli Hiitlampi sekä pieni Mustalampi sijaitsevat Ruskealassa vanhan viljely- ja asuinalueen itäreunalla. Ruskealan ja Kirkkolan kulttuurimaisema-alue on Sysmän-Hartolan viljelyseutua edustava maakunnallisesti merkittävä maisema-alue (Päijät-Hämeen liitto 2006). Se on osa valtakunnallisesti merkittävää Ruskealan ja Kirkkolan kulttuurihistoriallista ympäristöä, jossa sijaitsevat Kirkkolan ja Tollinmäen kartanomiljööt (Museovirasto ja ympäristöministeriö 1993). Lampien ympäristössä vanhaa rakennuskantaa on Tollinmäen kartanon alueella, Ruskealan raitilla ja Seppälänharjulla (Könönen 2005).

Ruskealan peltoalue on linnustollisesti huomionarvoinen kohde, jolla on arvoa etenkin muuttolintujen levähdyspaikkana. Pelloilla levähtää mm. kahlaajia, joutsenia ja hanhia, ja siellä pesivät mm. ruisrääkkä (NT), kivitasku (NT), pensastasku (NT) ja varpunen (NT) (Metsänen 2006).

Lammet sijaitsevat Paavinlampi-Ruskeala harjualueella, joka on arvioitu valtakunnallisessa harjututkimuksessa geologisesti jokseenkin merkittäväksi – merkittäväksi, maisemallisesti merkittäväksi, biologisesti jokseenkin merkittäväksi ja monikäytön kannalta merkittäväksi harjualueeksi (Lyytikäinen 2006). Ruskealanlampea reunustavat männikköiset Suokurinmäki ja Tupakkamäki sekä pitkä ja kapea Seppälänharju, joka jatkuu Hiitlammille asti. Hiitlammien itäpuolella ulottuvat rantaan asti pelto ja ojitettu suo. Lampien ympäristössä ei todettu erityistä harjukasvillisuutta, harjuihin liittyvää rehevyyttä tai erityisiä paahdeympäristöjä. Lampien rannoilla on jo rakentamista, mutta silti suppalamilla on maisemallista arvoa ja virkistyskäyttöarvoa. Lammet sijaitsevat Hartolan kirkonkylän I luokan pohjavesialueella.

50. Kurkostonlampi

Lampi sijaitsee maakunnallisesti merkittävällä maisema-alueella ja alueellisesti merkittävällä harjualueella. Maankäyttösuositus MY.

Kissanmäki-Huiskanharjun maisema-alue on Sysmän-Hartolan viljelyseutua edustava maakunnallisesti merkittävä maisema-alue (Päijät-Hämeen liitto 2006). Harjualueella sijaitsee muutamia lampia, joista Suppaanlampi on arvioitu arvokkaaksi pienvedeksi (Horppila 1993).

Huiskanharjun harjualue on valtakunnallisen harjututkimuksen mukaan geologisesti, maisemallisesti ja biologisesti merkittävä ja monikäytön kannalta jokseenkin merkittävä (Lyytikäinen 2006). Kurkostonlampi sijaitsee alueen pohjoisosassa harjuselänteiden välisessä pitkänomaisessa laaksossa ja etenkin sen itäranta on jyrkkä. Lammen länsipuolen kankaalta on löytynyt 1980-luvulla kangasvuokkoa (VU), mutta mahdollinen esiintymä jää selvitysalueen ulkopuolelle. Alue on Tollinmäenharju-Huiskanharjun I luokan pohjavesialuetta.

7 MAANKÄYTÖN SUOSITUKSET

7.1 Maisema-ekologinen rantaluokitus

Maisema-ekologinen rantaluokitus on maankäytön suunnittelua varten tehty ranta-alueiden luonto- ja maisema-arvojen arviointi ja eräänlainen yhteenveto selvityksen tuloksista. Perustana luokittelulle on ns. maisemaekologinen kapasiteetti, jolla tarkoitetaan alueen kykyä sietää rakentamista ja muuta ihmistoimintaa.

Tässä selvityksessä ranta-alueet on luokiteltu maisema-ekologisten ominaisuuksien perusteella kolmeen luokkaan. Luonto- ja maisema-arvoiltaan merkittävimpiä ovat I luokan rannat ja tavanomaisia, kulutusta hyvin kestäviä alueita ovat III luokan rannat. Luokittelun perusteena ovat olleet nimenomaan alueiden luonto- ja maisema-arvot eikä muihin esimerkiksi rakentamista ohjaaviin tekijöihin ole kiinnitetty huomiota. Eri luonto- ja maisematekijöiden painotus luokittelussa pohjautuu tekijän omaan näkemykseen.

I luokka: Luonto- ja /tai maisema-arvoiltaan merkittävä ranta, johon ei tulisi rakentaa

I luokan rannoilla on merkittäviä luonto- ja/tai maisema-arvoja eikä niille tulisi osoittaa rakentamista tai muuten nykytilaa voimakkaasti muuttavaa maankäyttöä. Luokkaan kuuluvat suojelualueisiin sisältyvät rannat sekä muut luonnon- ja maisemansuojelun kannalta merkittävät kohteet, kuten puronvarret, rantaluhdat, kalliojyrkänteet, pienet rakentamattomat lammet ja saaret sekä avoimet peltorannat. Näiden maisemaekologinen kapasiteetti on erittäin heikko.

II luokka: Luonto- ja /tai maisema-arvoiltaan kohtalaisen merkittävä ranta, johon rakentaminen on mahdollista tietyin rajoituksin

II luokan rannoilla on luonto- ja maisema-arvoja, jotka tulee ottaa korostetusti huomioon alueen maankäytön suunnittelussa. Näille rannoille rakentaminen on mahdollista tietyin rajoituksin. Ryhmään sisältyy mm. soisia ja jyrkkiä rantoja, suurehkoja saaria ja rakentamattomia mannerrantaosuuksia sekä kulttuurimaisema-alueita. Näiden maisemaekologinen kapasiteetti on heikko tai kohtalainen.

III luokka: Luonto- ja maisema-arvoiltaan tavanomainen ranta, joka soveltuu rakentamiseen

Tähän luokkaan kuuluvat rannat ovat pääasiassa mannerrannan loivapiirteisiä rantoja, joiden luonto- tai maisema-arvot ovat tavanomaisia ja kulutuskestävyys hyvä. Ne sopivat rakentamiseen ja usein niille onkin jo rakennettu. Näiden maisemaekologinen kapasiteetti on hyvä.

7.2 Kaavamerkinnät

Selvityksessä mainitut arvokkaat luonto- ja maisemakohteet kohteet on pyrittävä säilyttämään rakentamattomina siirtämällä rakentamista sitä paremmille alueille. Kaikkialla kaava-alueella rakennuspaikat on pyrittävä ryhmittelemään niin, että vapaata rantaa jää riittävästi luonnonvaraisen luonnon ja yleisen virkistyskäytön tarpeisiin.

Rakentamattomina säilyneille järville ja lammille ei tulisi osoittaa rantarakentamista. Metsäkäsittelyissä tulee rantaan jättää riittävä suojavyöhyke ja voimakkaasti rantamaisemaa muuttavia toimenpiteitä tulee muutenkin välttää.

Valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuuluvat kohteet, luonnonsuojelulain nojalla rauhoitetut kohteet ja luonnonsuojelulain mukaiset suojellut luontotyypit tulee merkitä kaavaan luonnonsuojelualueiksi (SL). Kaikkien Natura 2000-ohjelmaan kuuluvien kohteiden totutuskeinona on luonnonsuojelulaki (laajalla Onkisalo-Harjaanselkä-alueella mainittu lisäksi muita keinoja). Näiden lisäksi ainakin linnustollisesti arvokkaan Pikku Leppälahden osoittamista luonnonsuojelualueeksi tulisi harkita.

Mahdollisina metsälaki- ja vesilakikohteina selvityksessä mainitut kohteet ja muut luontoarvoiltaan huomionarvoiset kohteet suositellaan merkittäviksi kaavaan luontokohde-rajauksella tai MY-merkinnällä (maa- ja metsätalousalue, jolla ympäristöarvoja). Suositukset kaavamerkinnöistä ovat ohjeellisia ja tarpeen mukaan voidaan käyttää muitakin kaavamerkintöjä, mikäli luonto- ja maisema-arvojen säilyminen ei tästä vaarannu.

Maakunnallisesti merkittävälle maisema-alueille on esitetty ma, muille kulttuurimaisema-alueille merkintää km ja perinnebiotooppi- ja maisemakohteille merkintää pm. Mahdollinen lisärakentaminen tai muu voimakkaasti nykytilaa muuttava maankäyttö näillä alueilla tulee toteuttaa niin, etteivät maisema-arvot vaarannu. Viljelyalueiden avoimutta tulee suosia ja pyrkiä kylärakenteen tiivistämiseen ohjaamalla rakentamista jo olemassa olevan asutuksen läheisyyteen. Perinnemaisemakohteisiin ei suositella muuta kuin nykyistä maankäyttöä tukevaa lisärakentamista. Vesistömaisema-alueilla on usein myös luontoarvoja ja niille on useimmiten suositeltu selvityksessä kaavamerkintää MY.

8

LÄHTEET

Ekholm, M. 1993: Suomen vesistöalueet. - 166 s. Vesi- ja ympäristöhallitus. Helsinki.

Geologian tutkimuslaitos 2006: Kallio- ja maaperäkartat osoitteissa <http://geokartta.gtk.fi/> ja <http://maps.gsf.fi/gtk/>.

Hartolan kalastusalueen hallitus 1988: Hartolan kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma. Suunnitteluosa. (Suunnitelman toimintaosa päivitetty 1996).

Horppila, P. 1993: Luonnonsuojelullisesti arvokkaat pienvedet Mikkelin läänissä. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja 537. - 147 s.

Hovi, A. 2000: Päijät-Hämeen perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 190.

Hämeen ympäristökeskus 2006: Vesistöjen käyttökelpoisuusluokitus 2000-2003. <http://www.ymparisto.fi>.

Könönen, N. 2005: Hartolan rakennetun kulttuuriympäristön selvitys. Kuntien ympäristöselvitys, Kukuse. Hämeen ympäristökeskuksen moniste 98/2005.

Lyytikäinen, A. 2006: Valtakunnallisen harjututkimuksen harjualuekuvaukset. Kirjallinen tiedonanto.

Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. - 192 s. Metsälehti Kustannus. Helsinki.

Metsänen, T. 2006: Linnustotietoselvitys Pohjois-Sysmän ja Pohjois-Hartolan ranta- ja kyläyleiskaavoja varten. - 15 s.

Museovirasto ja ympäristöministeriö 1993: Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu- ja 16. - 278 s.

Mäkinen, J. 2005 (toim.): Päijänteen alueen luontokohteiden inventoinnit. Alueelliset ympäristöjulkaisut 413. Hämeen ympäristökeskus.

Pasanen, T. 2000: Purojen kalataloudellisen ja virkistyskäyttömerkityksen inventointi Hartolan kalastusalueella. Opinnäytetyö. Suomen kalatalous- ja ympäristöinstituutti. - 45 s.

Päijät-Hämeen liitto 2006: Päijät-Hämeen maakuntakaava 2006 ja kaavaselostuksen liiteosa (Maakuntahallitus 30.1.2006) osoitteessa <http://www.paijat-hame.fi>.

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys 2004: Laulujoutsenen pesimäaikaiset havainnot vuonna 2004 Sysmässä ja Hartolassa. Kirjallinen tiedonanto.

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys 2005: Kaulushaikarahavainnot vuonna 2005 Sysmässä ja Hartolassa. Kirjallinen tiedonanto.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. ja Mannerkoski, I. (toim.) 2000: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. - 432 s. Ympäristöministeriö. Helsinki.

Suunnittelukeskus Oy 2005: Etelä-Hartolan ranta- ja kyläyleiskaavan luonto- ja maisemaselvitys.

Suomen ympäristökeskus 2005: Hertta-järjestelmän tiedot luontokohteista ja uhanalaisista lajeista. 8.12.2005 ja 16.8.2006.

Vauhkonen, M. 2003: Päijät-Hämeen uhanalaiset ja silmälläpidettävät putkilokasvit. Alueelliset ympäristöjulkaisut 326. Hämeen ympäristökeskus.

Vesi- ja ympäristöhallitus 1989-1992: Mikkelin läänin pienvesien inventointilomakkeet ja kohdekuvaukset sekä niissä joitakin myöhempiä P. Horppilan täydennyksiä. Julkaisematon aineisto.

Liite 1. Metsälain, luonnonsuojelulain ja vesilain luontokohteet

Metsälaki (1093/1996 3 luku 10 §)

Metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeitä elinympäristöjä ovat:

- 1. lähteiden, purojen ja pysyvien vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt;*
- 2. ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot;*
- 3. rehevät lehtolaikut;*
- 4. pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla;*
- 5. rotkot ja kurut;*
- 6. jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät; sekä*
- 7. karukokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdat.*

Luonnonsuojelulaki (1096/1996 4 luku 29 §)

Seuraaviin luontotyyppeihin kuuluvia luonnontilaisia tai luonnontilaiseen verrattavia alueita ei saa muuttaa niin, että luontotyyppin ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu:

- 1. luontaisesti syntyneet, merkittävältä osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt;*
- 2. pähkinäpensaslehdot;*
- 3. tervaleppäkorvet;*
- 4. luonnontilaiset hiekkarannat;*
- 5. merenrantaniityt;*
- 6. puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset hiekkadyynit;*
- 7. katajakedot;*
- 8. lehdesniityt; sekä*
- 9. avointa maisemaa hallitsevat suuret puut tai puuryhmät.*

Vesilaki (1961/264 1 luku 15a § ja 17a §)

Toimenpide, joka vaarantaa enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan tai kluuvijärven taikka muualla kuin Lapin läänissä enintään 1 ha:n suuruisen lammen ja järven säilymisen luonnontilaisena on kielletty. Jos muualla kuin Lapin läänissä sijaitseva uoma on luonnontilainen ei sitä saa muuttaa niin, että uoman säilyminen luonnontilaisena vaarantuu. Sama on koko maassa voimassa luonnontilaisesta lähteestä.

Liite 2. Uhanalaisuusluokitus ja lajien suojelu EU:n lintu- ja luontodirektiiveissä.

LAJIEN SUOJELU EU:N LINTU- JA LUONTODIREKTIIVEISSÄ

Luontodirektiivin II-liite: yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita (Natura 2000 -verkosto).

Luontodirektiivin IV-liite: yhteisön tärkeinä pitämät eläin- ja kasvilajit, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua, ts. niiden tahallinen tappaminen, pyydystäminen, häiritseminen erityisesti pesinnän aikana sekä kaupallinen käyttö on kielletty. Lisäksi niiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä. Kiellosta voi hakea poikkeusta.

Lintudirektiivin I-liite: yhteisön tärkeinä pitämät lajit, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityissuojelualueita (Natura 2000 -verkosto). Vastaava velvoite koskee Suomessa säännöllisesti esiintyviä muuttolintuja erityisesti kosteikkojen osalta.

UHANALAISUUSLUOKITUS

Suomen lajien uusimmassa (2000) uhanalaisuusarvioinnissa on sovellettu Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) uhanalaisuusluokitusta. Kaikki lajit on sijoitettu johonkin seuraavista luokista:

- Arvioimatta jätetyt (NE, Not Evaluated)
- Puutteellisesti tunnetut (DD, Data Deficient)
- Hävinneet (RE, Regionally Extinct)
- Luonnosta hävinneet (EW, Extinct in the Wild)
- Äärimmäisen uhanalaiset (CR, Critically Endangered)
- Erittäin uhanalaiset (EN, Endangered)
- Vaarantuneet (VU, Vulnerable)
- Silmälläpidettävät (NT, Near Threatened)
- Elinvoimaiset (LC, Least Concern)

Lajiston alueellisessa uhanalaisuusarvioinnissa tarkasteltiin silmälläpidettävien (NT) ja elinvoimaisten (LC) lajien uhanalaisuutta metsäkasvillisuusvyöhykkeisiin perustuvilla alueilla. Arvioinnissa sovellettiin IUCN:n kriteereitä valtakunnallisen arvion tapaan, mutta selvyuden vuoksi lajeja ei kuitenkaan luokiteltu eri luokkiin, vaan käytössä on vain yksi, "alueellisesti uhanalaisten" (RT) luokka.

Luonnonsuojeluasetuksessa on lueteltu 1410 uhanalaista lajia. Uhanalaisista lajeista 608 on erityisesti suojeltavia. Lisäksi Suomella on kansainvälinen vastuu tiettyjen lajien säilyttämisestä (ns. vastuulajit).

Lähde: <http://www.ymparisto.fi>